

Ay-Atam Efsanesi

Gönderen : Tirtıl - 15/05/2008 11:18

Ay-Atam Efsanesi, Memlükler döneminde Mısır'da yapılmış olan Türk tarihçisi Aybek üd Devâdârî tarafından kayda geçirilmiş bir efsanesidir. Aybek üd Devâdârî'nin verdiği bilgilere göre bu efsaneyi halk dilinden yazıya aktaran ilk kişi Ulug Han Ata Bitikçi adlı eski bir Türk bilginidir.

Ulug Han Ata Bitigçi'nin içinde Ay-Atam Efsanesi'nin de yer aldığı bir kitabını ele geçiren Cebrail bin Bahteyu adlı İranlı bir tarihçi Ay-Atam efsanesi'ni Türkçe'den Farça'ya tercüme etmiştir. Bu farça tercüme bulan Aybek üd Devâdârî efsaneyi olduğu gibi kendi kitabına aktarmıştır.

Ay-Atam Efsanesi'nin konusu insanoğlunun yaratılışıdır. İnsanın yaratılışını dört unsura (su, ateş, toprak, rüzgar) ve balçığa atfeden efsanede Ön Asya mitolojisinin etkileri görülür. Kimi Türkologlar, Ulug Han Ata Bitikçi'nin yeni müslüman olmuş bir Türk düşünürü olduğunu düşünmektedirler.

Efsanede geçen ve Kara Dağcı adlı bir dağın üzerinde bulunan Ata Mağarası motifi, Türk mitolojisinin temel motiflerinden biridir. Bozkurt Destanı'nda kurtla yapılan son Türk çocuğunun kaçış sıradaki büyük dağ ve dağdaki bir yerdir. Ergenekon'da da durum böyledir. Nitekim Ay-Atam Efsanesi'nde anlatılan mağara da Kara Dağcı adlı bir dağın üzerinde bulunmaktadır. Büyük Hun ve Kök Türk devletleri zamanında Türkler'in Tanrı'ya tapınmak için bir tür tapınak olarak kullandıkları mağaraları da konu ile ilgili ve önemlidirler.

İnsanın yaratılışını dört unsur ve balçığa bağlama daha çok Ön Asya mitolojisinin geleneğidir. Ancak, dört unsur inanışı Uygular'da vardır. Ayrıca efsanenin kişi ve yer adlarının öz Türkçe olması, Ata Mağarası motifinin efsane de önemli bir yer tutması ve dolayısıyla Türkler'in ünlü mağara kültürünün efsanede yer alması, Ay-Atam Efsanesi'nin bir Türk efsanesi olduğunu ortaya koyar. Efsanenin Ön Asya etkisi tartışılabilir ve Aybek üd Devâdârî'nin müslüman olması dolayısıyla efsanenin bazı bölümlerini kırpıp müslümanlaştırmış olması ihtimalini göz önünde tutarak efsaneyi incelemek gerekir.

Ay-Atam Efsanesi özetle şöyledir:

Çok çok eski çağlarda...

Çok yağmurlar yağdı. Gök delinmiş gibiydi. Dünya sele boğuldu, her yanı çamurlar kapladı. Çamurlar akan selle yuvarlanarak her yöre Dağ'daki bir mağaraya doldular. Mağaranın içindeki kayalar yarıldı. Yarıkların kimileri insanı andırıyordu. Sürüklenen çamurlar insan biçimli yarıkları doldurdular.

Aradan çok zaman geçti....

Yarıklardaki balçıklar sular ile benzepti, hâllodu. Güneş Saratan burcuna gedi ve havalar çok ışıdı. Yarıklardaki balçık sular Yarıkların bulunduğu bu mağara tipki bir kadın gibiydi. Yiçi de insanlara can veren bir kadın karnı gibiydi.

Dokuz ay durmadan yel esti....

Su, ateş, toprak ve yel, insana can vermek için birleptiler. Dokuz ay sonra bir insan çıktı ortaya. Adına Ay-Atam dediler.

Ay-Atam, gökten indi yere kondu. Bu yerin suyu tatlı, havası da serindi.

Sonra yine yağmurlar, seller bapladı. Mağara yeniden çamurla doldu. Güneş bu kez Sünbüle burcunda durdu. Sünbüle burcundaki güneşin sıcaklığı ile balçıklar sular ile pişti. Bu kez bir hatun kişi çıktı ortaya. Adına Ay-Va dediler.

Ay-Atam ile Ay-Va evlendiler. Kırk çocukları oldu. Bunların yarısı erkek, yarısı da kızdı. Onlar da evlendiler; soyları çoğaldı.

Bir zaman geldi Ay-Atam ile Ay-Va Hatun'un ömürleri doldu; öldüler. Çocukları, ana-babalarını türedikleri mağaraya gömdüler. Mağaranın kapısını altın kapılar ile kapattılar, dört bir yanını çiçekle süslediler.